

De ontwikkeling van de Oostendse pers tijdens en na de Tweede Wereldoorlog (1940-1980)

Toen het eerste nummer van *De Zeewacht* op 6 december 1896 in Oostende verscheen, zal uitgever Alphonse Elleboudt¹ zich op dat moment wellicht niet gerealiseerd hebben dat zijn krant de 21ste eeuw zou halen. Dit jaar viert de krant immers haar 115de verjaardag; daarmee is ze de oudste verschijnende krant in de kustregio. Tijdens die 115 jaar is er heel wat gebeurd in de Oostendse perswereld. De periode voor de Tweede Wereldoorlog werd reeds grondig geanalyseerd in tal van eindwerken.² Ons onderzoek, dat zo'n tien jaar geleden werd afgerond, richt zich op de periode van en na de Tweede Wereldoorlog.³ Over de Oostendse persgeschiedenis is sinds 2001 eigenlijk geen verder onderzoek meer verricht.

In de vooroorlogse periode was de Franstalige, liberale pers met als toonaangevende krant *L'Echo d'Ostende* sterk aanwezig. Pas rond de eeuwwisseling begonnen de eerste Nederlandstalige, katholieke kranten te verschijnen. Na de Eerste Wereldoorlog ontstonden steeds meer partijgerichte, Nederlandstalige kranten die de concurrentiestrijd aangingen met de liberale en Franstalige pers.

Toen op 10 mei 1940 de Duitse troepen het land binnenvielen, staakte *L'Echo d'Ostende* als eerste Oostendse krant de publicatie en verscheen niet meer na deze datum. In de daaropvolgende dagen

1 Alphonse Elleboudt was de stichter van het katholieke weekblad *De Zeewacht*. Tussen 1920 en 1932 was hij schepen van Openbare Werken te Oostende en van 1932 tot 1948 zetelde hij als gemeenteraadslid. E. VAN HAVERBEKE, *De geschiedenis van de familie Elleboudt. De Oostendse tak*, Roeselare, 1996.

2 We wijzen op twee werken die een repertorium bevatten voor de genoemde periode: P. VANDENABEELE, *De Oostendse drukkerijen. Een inleidend onderzoek naar het leven en werk van een beroepsgroep (1780-1940)*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, RUGent, 1985 en W. MAERVOET, *De politieke evolutie in het arrondissement Oostende, 1830-1914*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, RUGent, 1965.

3 B. VANTOURNHOUT, *Van Panne-Strand tot De Zeewacht. Een blik op de evolutie van Oostende in de periode 1940-1980*. Onuitgegeven Licentiaatsverhandeling (promotor prof. dr. L. François), UGent, 2001.

legden ook de andere weekbladen het werk stil. De katholieke krant *De Zeewacht* en *Le Journal d' Ostende et du Littoral* stopten op 11 mei. De Duitse *Verordnungen* van 14 juni en 6 juli 1940 lieten opnieuw publicatie van kranten toe. De Franstalige kranten in Vlaanderen kregen wel verschijningsverbod opgelegd. Met deze maatregel wilden de Duitsers tegemoet komen aan de Vlaamse eisen.⁴ Deze en tal van andere beslissingen zorgden ervoor dat heel wat journalisten bereid werden gevonden om onder Duitse bezetting te publiceren. In Oostende verschenen drie kranten onder Duitse censuur: *De Duinengalm*, *Panne-Strand* en *Het Visscherijblad*. Vanaf de zomer van 1942 had *Panne-Strand* een monopoliepositie verworven in de Oostendse weekbladpers, aangezien de twee andere kranten verboden werden. *Panne-Strand* kan dan ook beschouwd worden als de spreekbuis van de Duitse bezetter in Oostende.

Gecensureerde kranten

De Duinengalm

Het katholieke weekblad *De Duinengalm*, uitgegeven door de familie Smissaert, verklaarde in juni 1940 zonder censuur te verschijnen (...) *om alle inlichtingen zoo objectief en zoo waarheidsgetrouw als het kan, weer te geven*. Toch verschenen in de krant mededelingen van collaborerende organisaties, Duitse *Verordnungen*, enz.⁵ Op 9 augustus 1940 werd het blad geschorst en het verscheen pas terug in november van datzelfde jaar. De krant toonde zich wel een voorstander van de 'Nieuwe Orde', maar was gematigd in haar stellingen: *Aan den oorlog die op 10 mei van verleden jaar over ons land uitbarste hebben de meeste van ons droeve herinneringen. Laat ze hen diep in eigen hart geborgen houden om ze zoo gauw mogelijk uit te wasschen met het nieuwe licht van de te komen nieuwe tijden*⁶. *De Duinengalm* was minder geneigd tot anticommunistische propaganda en had weinig voeling met het antisemitisme. Na 5 juni 1942 hielden de uitgeverij het voor bekeken en verdween het blad volledig.

4 E. DE BENS, *De Belgische dagbladpers onder Duitse censuur (1940-1944)*, Antwerpen-Utrecht, 1973, p. 139-141.

5 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *De Duinengalm*, 21.06.1940, p. 1.

6 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *De Duinengalm*, 10.05.1941, p. 1.

Panne-Strand / Het Strand

Na de herverschijning op 29 juni 1940 hekelde *De Zeewacht* het vooroorlogse bewind van de regering: *Genotzucht is de leuze geweest van allen en mangel aan tucht was overal te vinden. Mangel aan tucht, en mangel aan leiders. (...) Een democratie in den waren zin van het woord moet worden bestuurd door verantwoordelijke leiders die één doel moeten beoogen: het welzijn van allen, en niet het welzijn van enkelingen. Er moet overal tucht heerschen. Alswanneer iedereen dat zal begrijpen, zullen de nieuwe tijden, betere tijden zijn.* Die nieuwe tijden moesten vooral het werk worden van sterke leiders, die ons langs een heerlijken weg leiden, langs hinderpalen heen.⁷ Het fascistische ideeëngoed werd dus nogal eufemistisch aan de man gebracht. Op 2 augustus 1940 kreeg *De Zeewacht* verbod verder te verschijnen. Als oorzaak hiervoor kan verwezen worden naar de pogingen van de plaatselijke Rex-leider Lyon om met een andere krant de plaats van *De Zeewacht* in te nemen. Er verscheen inderdaad een nieuwe krant, maar dan wel onder impuls van de Rexist Edouard Pirsch⁸. Pirsch was uitgever van het Franstalige blad *La Panne-Plage*⁹, dat opgericht was in 1921 en vooral aan de westkust verspreiding kende. Toen *La Panne-Plage* ook moeilijkheden kreeg met de Duitse autoriteiten, sloegen Pirsch en Elleboudt¹⁰ de handen in elkaar en zag een nieuw weekblad het licht, namelijk *Panne-Strand*. Pirsch werd uitgever,

7 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *De Zeewacht*, 06.07.1940, p. 1.

8 Voor meer informatie zie B. VANTOURNHOUT, 'Edouard Pirsch, een controversiële zakenman', in: *Biekorf*, 2011, p. 379-380.

9 Deze krant mag niet verward worden met *La Panne-Plage* dat voor de Eerste Wereldoorlog werd uitgegeven in De Panne. Het *La Panne-Plage* van voor de Eerste Wereldoorlog werd opgericht in 1910 door F. Merckx. Deze krant kan omschreven worden als een apolitiek maandblad; ze werd gratis verspreid. In 1911 smolt *La Panne-Plage* samen met de *Journal de la Panne*, die ook in handen was van F. Merckx, tot een nieuwe krant met als titel *Journal de la Panne*. De titel *La Panne-Plage* verdween tijdelijk van het toneel. Zie H. DEGRAER, W. MAERVOET, e.a., *Repertorium van de pers in West-Vlaanderen (1807-1914)*. *De arrondissementen Oostende, Brugge, Diksmuide, Ieper, Kortrijk, Tielt en Veurne*, Leuven, 1968, (Interuniversitair Centrum voor Hedendaagse Geschiedenis), p. 353-356.

10 Benoît Elleboudt verklaarde in een interview dat Alphonse Elleboudt tijdens de Tweede Wereldoorlog niet in Oostende verbleef. Volgens deze verklaringen vestigde Elleboudt zich bij zijn dochter Marie-Louise in de Heermijnstraat 11 te Brugge. A. VANDERWAL, *Biografie van Alphonse Marie Joseph Elleboudt*. Onuitgegeven kandidatuuroefening, RUGent, 1981, p. 46.

Edouard Lauwers redacteur en als drukkerij werd voor *Unitas* gekozen.¹¹

Panne-Strand profileerde zich, na een periode waarin het tweetalig verscheen, als een *onafhankelijk weekblad voor de kust* en nam hetzelfde formaat, papier, opstelling en personeel van *De Zeewacht* over. In oktober 1941 werd de titel van de krant verkort tot *Het Strand* en dit *om te beantwoorden aan de groote uitbreiding van ons blad langsheen de kuststreek*¹². Het blad beweerde een oplage te hebben van 4.650 exemplaren. *Panne-Strand* ijverde ervoor de Vlaamse Zaak te koppelen aan het Nationaal-Socialisme: *(...) Die Vlaamsche fierheid, die Vlaamsche gevoelens hebben wij verloren, doch die moeten wij terug vinden, die moeten wij terug aan onze jeugd geven, dan alleen zullen wij groot en geërbiedigd worden en dit alles kunnen wij alleen terugwinnen door te strijden voor het Nationaal-Socialistisch Vlaanderen*¹³.

Vanaf 1943 werd H. Helsmoortel¹⁴ vermeld als redacteur, terwijl Edouard Pirsch uit de redactie van de krant stapte: *Daar hij niets trok, zette hij de medewerking aan zijn eigen dagblad stop*, verklaarde Robert Lanoye.

Nog in 1943 trad een duidelijke malaise op in de perswereld. Dit werd snel duidelijk toen meer en meer *Verordnungen* de pers aan banden legden. Zo mocht vanaf april 1943 geen reclame zonder adverteerdersvergunning meer verschijnen in de kranten. Vanaf dat ogenblik *werd gansch de familie Unitas, en dit zeer spoedig en op een bijna ongelooflijk snelle manier, Engelschgezind*¹⁵. *Panne-Strand* stak zijn antisemitisme niet onder stoelen of banken. Toen op 28 juni 1940 de Duitse *Verordnung* alle Joden uit openbare ambten

11 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, Het Kustblad, 08.10.1944, p. 1.

12 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, Het Strand, 04.10.1941, p. 1.

13 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Panne-Strand*, 12.10.1940, p. 5.

14 Meer gegevens over deze redacteur ontbreken vooralsnog, maar het is wel erg toevallig dat ex-*Panne-Strand* redacteur Edouard Lauwers gehuwd was met Helena Helsmoortel.

15 Robert Lanoye verklaarde verder dat deze beschuldigingen gefundeerd konden worden via bewijsmateriaal: *Wij hebben bewijzen. De termen van het kontrakt Unitas-Pirsch zijn er een ander bewijs van. Daarin wordt gezegd dat Unitas alleen het recht heeft het dagblad van Pirsch uit te geven tot aan het einde der vijandelijkheden, datum op dewelke het kontrakt van ambtswege vervalt, omdat Unitas dan de voorkeur zou geven aan De Zeewacht*. OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, Het Kustblad, 01.10.1944, p. 2.

ANNE-STRAND

ONAFHANKELIJK WEEKBLAD VOOR DE KUST

REDACTIE
De Panne en Weekrust: B. de P. van der Vliet, 41a de Calme des Dignes, Dordrecht.
Oostende en Duinkerke: Duinkerke Unies, 40, Van Hagelplein, Oostende.

Bezoeker-Exemplar: 1 fl. PIENICH
60, Zeezijde, De Panne
Abonnement-prijs tot einde 1942: 8
fl. —

Briefwisseling: 4 Abonnements
PUBLICITEIT
Drukkerij: UNIFAC, 40, Van Ingelghem, Oostende.
Pachtwedervolging: 25.75

Aan onze geachte lezers

Redactie: Het tijdschrift "Anne-Strand" van de Kust verspreid, een krant die u, samen met de Nedelandische taal, die geschied van onze atterdageprijde wereld wij verspreiden. Wasmessing is verspreid, regenen het groot aantal abonnees van "Anne-Strand" en de Kust met dit tijdschrift, omgeve wij het de grootste regeling der nieuwheden die in de Vlaamse preserie gepubliceerd worden.

De afgevoerde van PANNE-STRAND zal met name grootspreid verspreid worden. Het tijdschrift is een belangrijke en interessante zaak, want het geeft u een goed beeld van de Kust en de Vlaamse wereld. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

Wij willen dat, van meet af, volledig in onze verband staan met onze lezers en de opgevoerde. Al onze berichten, artikelen zullen ten beste komen aan degenen die het goed meenen. In ons artikel te staan verduidelijgen en raadselgeve wij en.

Aan onze aankondigers

Wij hebben, af zijn bevestiging, de aanneemingsplichtigheid van onze klanten die wij geven. Het is belangrijk om te weten dat wij u een goed beeld van de Kust en de Vlaamse wereld geven. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

Wij hebben de bijzondere aandacht van de lezers en de opgevoerde. Het is belangrijk om te weten dat wij u een goed beeld van de Kust en de Vlaamse wereld geven. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

DE PANNE

Stichting eerste afdeling van "Vlaamse Kruis"

Stichting de eerste afdeling van "Vlaamse Kruis" is een belangrijke gebeurtenis. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

GLAS en SPIEGELS
WELSHOORN ANNOOT
PELLE VANITSEN
De Vlaamse Kruis
SPIEGELS naar 80 en 100

Een aktueel vraagstuk

De bevoorrading van de Kust

Alta dient verlicht te zijn

In de eerste week van de laatste maanden van het jaar 1941, is de bevoorrading van de Kust een belangrijk vraagstuk. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

De bevoorrading van de Kust is een belangrijk vraagstuk. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

De bevoorrading van de Kust is een belangrijk vraagstuk. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

De geschiedenis herhaalt zich

Een nieuwe moord in de duinen

Thuis is De Panne en het schiedvervolg van

De geschiedenis herhaalt zich. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

DEFT MET DEN DAMEN

CONFERENTIE

De conferentie van de dames is een belangrijk gebeurtenis. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

DEBETTERING WILLEN DEFT

De debettering willen deft is een belangrijk gebeurtenis. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

UIT OOSTENDE

DUNAVLADPENSERENDE

Dunavladpenserende is een belangrijk gebeurtenis. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

Dunavladpenserende is een belangrijk gebeurtenis. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

ENKELKIND PONSERENDE

Enkelkind ponserende is een belangrijk gebeurtenis. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

DEFT MET DEN DAMEN

Deft met den damen is een belangrijk gebeurtenis. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

WILLEN DEFT WILLEN DEFT

Willen deft willen deft is een belangrijk gebeurtenis. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

DEFT MET DEN DAMEN

Deft met den damen is een belangrijk gebeurtenis. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

DEFT MET DEN DAMEN

Deft met den damen is een belangrijk gebeurtenis. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

DEFT MET DEN DAMEN

Deft met den damen is een belangrijk gebeurtenis. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

DEFT MET DEN DAMEN

Deft met den damen is een belangrijk gebeurtenis. Het is een belangrijk middel om de Vlaamse wereld te verspreiden, en het is een goede manier om de Vlaamse wereld te verspreiden.

Zie verder volledige burgerstand van 15 Augustus tot op heden.

De uitgave van Panne-Strand / Het Strand van 3 juni 1944.

verwijderde juichte de krant deze maatregel toe: Na Frankrijk pakt ook België den grooten kruis aan voor wat betreft de Joden die ons verraden hebben. Reeds vroeger had men dat moeten doen¹⁶. Ook het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werd toegeschreven

aan de praktijken van de joden: *Iedereen moet ervan overtuigd zijn dat de ramp die nu over de wereld losgebroken is het werk is der Joden. Zij zijn ons ongeluk ten allen tijden geweest, doch dit heeft nu opgehouden*¹⁷. Ook de vrijmetselarij werd duchtig bekritiseerd en aan het antisemitisme gekoppeld. ‘De op macht beluste jood’ vond binnen de vrijmetselarij de nodige relaties om zijn heerschappij op te bouwen en kon er bovendien ongestraft uiting geven aan zijn afkeer voor het christendom. *Panne-Strand* riep op ook dit gevaar tegen te gaan en lid te worden van *De Bezem*, een Belgische vereniging gericht tegen de vrijmetselarij.¹⁸ In de krant komt duidelijk de anti-communistische houding naar voren. Niet Rusland werd geïsoleerd, maar wel een regime dat *in stand gehouden werd door een minoriteit van mensen die de massa door een schrikbewind de vrees op het lijf jaagden*¹⁹. Toen de geallieerde invasie in 1944 begon, werd de propaganda nog opgedreven. De Angelsaksische aanvallers waren volgens de nazi’s de eerste verspreiders van het bolsjevisme in Europa. Een week voor de bevrijding – dit was meteen het laatste nummer van *Het Strand* – meldde de krant ironisch genoeg dat *het moreel der Duitse troepen uitstekend blijft*²⁰.

Het Visscherijblad

Het Visscherijblad van Prosper Vandenberghe²¹ verscheen vanaf 6 juli 1940 opnieuw. Bij de herverschijning benadrukte Vandenberghe dat het doel van de krant erin bestond (...) *niet te zorgen voor persoonlijke belangen van sommige cliëques, maar voor die van ons volk, dat onze steun meer dan ooit nodig heeft*²². *Het Visscherijblad* was heel wat gematigder in zijn stellingname dan *Panne-Strand*, maar reageerde toch scherp tegen de plutocratie: *Vijfhonderd miljoen Europeanen gaven hun leven in de nijptan-*

17 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Panne-Strand*, 09.11.1940, p. 4.

18 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Panne-Strand*, 28.12.1940, p. 1.

19 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Panne-Strand*, 09.08.1941, p. 3.

20 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Het Strand*, 02.09.1944, p. 1.

21 Prosper Julianus Vandenberghe werd geboren in Oostende op 21 mei 1907 en overleed te Brugge op 7 december 1984. Oorspronkelijk was hij als onderwijzer actief in de visserijmiddens, later werd hij correspondent voor onder meer *Fishing News*. Hij stichtte *Het Visscherijblad* in 1933. OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Het Visscherijblad*, 28.12.1982, p. 3-5.

22 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Het Visscherijblad*, 23.11.1940, p. 1.

den van hoogstens vijfhonderd internationale smeerlappen die hier niet woonden en zich dus ook om het bestaan van het Europeesche Volk niet bekommerden . . . als de dividenden maar in de banken toestroomden²³. Vanaf 1941 kreeg het blad flinke tegenwerking en ontving anonieme dreigbrieven. De reactie van Vandenberghe werd als volgt geformuleerd: *Het gaat er bij ons niet om de bevolking op te ruïen, maar om onze stedelijke overheid nuttig te zijn en anderzijds in deze tijden van nood elkaar te helpen*²⁴. Voor Vandenberghe werd de grond echter te warm onder de voeten; hij trad halfweg 1941 af als directeur en werd opgevolgd door L. Godemont. Op 3 april 1942 verscheen het laatste oorlogsnummer.

Clandestiene bladen²⁵

Niet iedereen was voorstander van de 'Nieuwe Orde' en verzet bleef dan ook niet uit. Een van de verzetsvormen was de uitgave van clandestiene bladen. Naast de traditionele illegale krantjes zoals *De Roode Vaan* en *La Libre Belgique* verschenen enkele blaadjes die vooral op Oostende en de kuststreek gericht waren.

Eind september 1940 werd door August Plovie en Jules Peurquaet, voormalig schepen en volksvertegenwoordiger voor de Belgische Werkliedenpartij-B.W.P., het blad *Hier Uilenspiegel* opgericht. Het krantje werd gedrukt in het huis van Plovie in de Rogierlaan, aanvankelijk met polykopieerinkt en later gestencild. In zekere zin kan het blad gezien worden als de oorlogsuitgave van het socialistische *Voor Allen*, waaraan Peurquaet ook meewerkte. *Uilenspiegel* spoorde de mensen aan de Duitse bezetter zo weinig mogelijk te helpen en moed te houden, maar ook *den draak houden met den lompen bezetter, dezen laten zoeken naar de fameuze brug over het kanaal* (. . .)²⁶.

In 1941 stichtte de Zwitserse hotelbediende Paul Alfred Auchlin *Veritas*. Het blad verscheen maandelijks en had een oplage van zo'n 400 exemplaren. De artikels verschenen in het Frans en het

23 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, Het Visscherijblad, 13.02.1942, p. 1.

24 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, Het Visscherijblad, 18.04.1941, p. 1.

25 X. DELAERE, *Het verzet te Oostende tijdens W.O.II. Een bijdrage tot de geschiedenis van de verzetsgroeperingen in België met een blik op hun na-oorlogse ontwikkeling*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, RUGent, 1994, p. 22-29.

26 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, Voor Allen, 26.11.1944, p. 3.

Duits. Toen op 5 december 1942 Auchlin overleed en het krantje dreigde te verdwijnen, besloot Maurice Dumont – een lezer van het blad – de taak over te nemen. Dumont kreeg later de hulp van Mackersey en Degueudre. Wegens toenemende moeilijkheden moest het blad vanaf oktober 1943 om de twee maanden verschijnen. Begin 1944 werd een oplage gehaald van 1.000 exemplaren. Aan het blad werkten 26 personen mee – waarvan er 18 afkomstig waren uit Oostende – en slechts twee medewerkers werden door de Duitsers gevangen genomen.

Tussen oktober 1941 en januari 1944 verscheen *Le Soutien du Moral*. Oprichter was Jean Wouters, een oorlogsinvalidie uit de Eerste Wereldoorlog. Helemaal alleen tekende en schreef de oudstrijder een dertigtal nummers. Elk nummer bevatte twee tot drie karikaturen. De weinige tekst was tweetalig en had als doel de bezetter tegen te werken. Aan het eind van 1942 werd hij medewerker aan het sluikblad *L'Echo de Belgique* waarin hij onder meer een artikel schreef over Ernest Feys.²⁷

Jamboree was het krantje van de scouts. Omdat de scoutsbeweging door de bezetter was verboden, was het blad genoodzaakt illegaal te verschijnen. De inhoud was erg braaf: de tien geboden van de padvinder, raadgevingen voor een gezonde voeding, een astrologische rubriek, enz. Het krantje had wel trouw gezworen aan God, het vaderland, de koning en het leger.

De Vrije Belg, dat in mei 1942 voor de eerste keer werd verdeeld, was een initiatief van drie beroepsmilitairen, namelijk Gerard Maes, Gilbert Capitaine en Willy Dangez. Na hun uitwijking naar Izegem werd het krantje verder verspreid door Marcel Picavet en Edward Vandendrynck. Er verschenen in totaal dertien nummers van *De Vrije Belg*.

De naoorlogse periode. Bevrijding en repressie

Heden morgen hebben onze tegenstrevers in het Westen hun bloedige offerande waarvoor zij zich zoolang geschuwd hebben, op bevel van Moscou, aangevangen. De zoo dikwijls aangekondigde aanval van de helpers van het bolsjewisme is begonnen. Wij zullen

27 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, De Zeewacht, 28.10.1944, p. 1.

hen een warme ontvangst voorbereiden, zo omschreef *Het Strand* de geallieerde inval in Normandië op 6 juni 1944.²⁸ In de daaropvolgende weken werd de bevolking in de gecensureerde kranten geïnformeerd over de 'schitterende wijze' waarop de Duitsers de invasie opvingen. Niettegenstaande deze berichten bereikte een voorhoede van de Canadese divisie Manitoba Dragoons op 8 september 1944 Oostende en bevrijdde de stad. Onmiddellijk begonnen de vooroorlogse en ook nieuwe kranten te verschijnen.

Een van de eerste weekbladen was *Voor Allen* dat vanaf 8 augustus 1944 de situatie becommentarieerde. De redactie bestond grotendeels uit uitgevers of medewerkers van clandestiene geschriften, waarin de nazi's en hun zwarte knechten bekampt werden. *Voor Allen is het blad van alle verdedigers der Democratie, van de helpers der zwakken en van al dezen die werkdadig voor onze onafhankelijkheid, vrijheid en rechte hebben geleden en gestreden.*²⁹ De krant roemde de geallieerde troepen en trok van leer tegen de collaborateurs: *de moedige democratische bevrijdingslegers hebben ons land en de wereld verlost van het Duitse Nazi-juk en de verachtelijke landverraders en collaborateurs*³⁰. Meteen barstte in de pers een hevige strijd los tussen vermeende collaborateurs en vroegere leden van het verzet.

De krant die zich ontpopte tot de hardste 'zuiveraar' was zonder twijfel *Het Kustblad*. Deze krant was een initiatief van Robert Lanoye en Maurice Verbeke, en beweerde (...) *gesticht en bewerkt te zijn door dagbladschrijvers die op geen enkel oogenblik tijdens den oorlog een letter op het papier hebben gezet*³¹. De krant begon met een oplage van 900 exemplaren van het eerste nummer; drie weken later wist de krant reeds 3.000 lezers te bekoren.

Ondertussen was ook *De Zeewacht* op 16 september 1944 terug verschenen. In het hoofdartikel *Hergeboorte!* schetste de redactie de oorlogsgeschiedenis van het blad: (...) *Na 28 mei 1940, als wanneer de vijand reeds in onze muren was, en ingaande op de woorden van Onze Vorst, dat allen hun bedrijvigheid moesten voortzetten,*

28 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Het Strand*, 10.06.1944, p. 1.

29 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Voor Allen*, 09.12.1945, p. 1.

30 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Voor Allen*, 08.09.1944, p. 1.

31 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Het Kustblad*, 24.09.1944, p. 1.

herverscheen ons blad op 29 juni. (...) Op 10 oogst ontvingen wij een kaal briefje van de Kommandantuur waarop te lezen stond dat ons blad aan 'geen noodzakelijkheid beantwoordde en dat het onmiddellijk moest geschorst'. Wij hadden geen gelegenheid om onze lezers vaarwel te zeggen en De Zeewacht begon een tweede maal een vierjaarlijksche slaapperiode³². De krant repte met geen woord over het akkoord met Edouard Pirsch en dit wekte de woede op van de andere bladen die de praktijken van de oorlogskrant *Panne-Strand* breed uitsmeerden in hun artikels.

Voor *Het Kustblad* bestond er geen twijfel: Voor ons, zooals voor geheel Oostende, was *Het Strand* niets anders dan een vermomming van *De Zeewacht*³³. Volgens *Het Kustblad* werd de familie Elleboudt in 1943 plots Engelsgezind. Bovendien had de oorlogskrant *Panne-Strand* nood aan een zekerheidsdeken, iemand die de verantwoordelijkheid op zich wilde nemen voor de uitgave van een gecensureerde krant. Deze figuur was volgens *Het Kustblad* Eduard Lauwers, die in 1941 uit het V.N.V. was getreden. *Het Kustblad* was dan ook ontgoocheld dat *De Zeewacht* de publicatie kon verder zetten, terwijl men een betaalde vermomming in de kerker opgesloten houdt³⁴. *De Zeewacht* probeerde zich te verdedigen, wees erop dat Edouard Pirsch de gehele verantwoordelijkheid droeg voor de inhoud van de oorlogskrant en dat Robert Lanoye, medewerker van *Het Kustblad*, een afgedankte bediende was van het katholieke familieblad, die probeerde wraak te nemen voor zijn ontslag³⁵.

De socialistische krant van Jules Peurquaet, *Voor Allen*, wilde *De Zeewacht* niet aanvallen omdat (...) dit blad is verschenen in de eerste maanden dat de Duitschers hier waren en heel zeker de Rexvoelhorens werden uitgestoken. Ook niet omdat *Panne-Strand*, *Het Strand* en *De Zeewacht* kinderen van een en denzelfden vader zijn³⁶. *Voor Allen* reageerde daarentegen wel tegen *Het Kustblad* en *Het Visscherijblad*. *Het Kustblad* werd verweten in handen te zijn van personen die de Rex-mentaliteit van Prosper Vandenberghe had-

32 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *De Zeewacht*, 16.09.1944, p. 1.

33 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Het Kustblad*, 24.09.1944, p. 1.

34 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Het Kustblad*, 01.10.1944, p. 2.

35 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *De Zeewacht*, 04.11.1944, p. 1.

36 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Voor Allen*, 15.10.1944, p. 1.

Visscherijblad: Het blad van Pros Vandenberghe steunde de politiek van Hitler met zulke brutale overtuiging, zooals alleen een echte nazi dit kon doen. Voor Allen noemde Vandenberghe een vuile en viezige lafaard, collaborateur en Duitse profiteur en beweerde zelfs dat hij te Antwerpen lid was geweest van de Algemene SS Vlaanderen. De kranten die tijdens de oorlog onder de censuur verschenen, kregen een definitief publicatieverbod opgelegd. De journalisten die aan deze kranten hadden meegewerkt, werden vaak streng bestraft³⁷. Ook Oostendse kranten en journalisten kregen met de repressie te maken. Edouard Pirsch, journalist en uitgever van *Panne-Strand*, werd opgesloten in de gevangenis van Brugge, terwijl medewerker Eduard Lauwers³⁸ te St.-Kruis geïnterneerd werd. Lauwers zou daar vijftien maanden verblijven. Tegen Prosper Vandenberghe werd eveneens een onderzoek ingesteld. Als uitgever van *Het Visscherijblad* werd hij ervan beschuldigd in het begin van de bezetting verschillende Duitsvriendelijke artikels te hebben geschreven. Hij zou ook leden van de Witte Brigade verklikt hebben en de hulp ingeroepen hebben van SS'er R. Lagrou in een poging zijn vakblad voor een schorsing te behoeden. In verzetskringen was Pros Vandenberghe eveneens gekend als lid van de inlichtingendienst LUC/MARC en van het Onafhankelijkheidsfront. Vandenberghe werd tenslotte door de krijgsauditeur buiten vervolging gesteld.³⁹ Bij vonnis van 24 april 1947 werden Robert Elleboudt, Edouard Lauwers en Edouard Pirsch in het 'proces Panne-Strand' veroordeeld. Elleboudt en Lauwers werden bij arrest van 10 december 1947 van het Krijgshof te Gent vrijgesproken. De veroordeling van 24 april 1947 van Pirsch Edouard werd bij arrest van 9 februari 1948 van het Krijgshof te Gent gedeeltelijk bevestigd, maar hij werd vrijgesproken. Voor dit Krijgshof te Gent werd hij voor een andere

37 E. DE BENS, *De pers in België*, p. 56.

38 Eduard Edgard Lauwers werd geboren te Oostende op 6 januari 1904 en overleed er op 29 september 1977. In 1928 startte hij als journalist bij *De Zeewacht*. Hij werd er in 1972 hoofdredacteur.

39 P. GUNST, *Verandering en continuïteit van het politiek personeel. Burgemeesters en schepenen in het arrondissement Oostende van 1938 tot 1947. Met een vergelijkende studie van de repressie en de epuratie in België en de Scandinavische landen*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, RUGent, 1991, p. 376-377.

tenlastelegging, waarvoor hij eerder was vrijgesproken, dan wel veroordeeld. Voor deze veroordeling werd hij bij arrest van 17 april 1957 van het Hof van Beroep te Brussel in eer hersteld.⁴⁰

In 1951 kwam *De Zeewacht* een laatste maal terug op haar rol tijdens de oorlogsjaren: (...) *Bekrompen geesten kunnen natuurlijk niet verstaan dat, daar waar een blad toch moest verschijnen, er een zeker risico bestond om – ondanks het gebrul en de bedreigingen van ‘Dikke Jef’, de De Vlag en de V.N.V’ers – gezegd blad vier jaar lang eigenhandig te kerven en te censureren en tot een minimum te herleiden.* De krant wilde haar rol tijdens de oorlog idealiseren en wees er op dat de uitgave van een krant gevaarlijker en efficiënter was dan *de heel bescheiden weerstand van zovelen.*⁴¹

Nieuwe initiatieven

De bladen *Le Carillon*, *L’Echo d’Ostende et du Littoral* en *La Flandre Littorale* richtten zich tot de Franstalige gemeenschap in Oostende. *Le Carillon* was reeds in december 1944 terug verschenen onder de leiding van de nieuwe eigenaar Fernand Vollemaere. De vroegere uitgever, Nestor Van Hoorne was op 20 juli 1941 aangehouden wegens de verspreiding van anti-Duitse propaganda. Maar ook Vollemaere kende moeilijkheden; hij werd van economische collaboratie beschuldigd en op 2 september 1946 vervallen verklaard van zijn ambt als gemeenteraadslid.

De Liberaal Polydore Verscheure startte op 5 oktober 1946 als uitgever *L’Echo d’Ostende et du Littoral* op. Verscheure beweerde aangesteld te zijn door de vroegere hoofdredacteur-directeur H. Raick en dit werd door de andere bladen in vraag gesteld. Het blad werd door Verscheure vooral gebruikt voor de verspreiding van propaganda om zijn eenmanspartij bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1946 te promoten. Op 31 mei 1947 verscheen reeds het laatste nummer van de krant.

Robert Lanoye, uitgever van *Het Kustblad* begon in oktober 1944 ook nog met de uitgave van *La Flandre Littorale*, dat al snel tot *La*

40 BRUSSEL, *Auditoraat-Generaal bij het Militair Gerechtshof*, Brief Auditeur-Generaal d.d. 9 februari 2001.

41 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *De Zeewacht*, 01.06.1951, p. 1.

Flandre werd omgedoopt. Het blad voerde overtuigend campagnes ten voordele van het gebruik van de Franse taal. Aan het eind van de jaren '40 werd het blad verdergezet onder de naam *Le Courrier du Littoral* en was een *hebdomadaire pour la defense des intérêts de la Côte Belge*.

De Vlaamse tegenhanger van *Le Carillon* verscheen op 9 december 1944 onder de titel *Het handelsblad der Kust*. Uitgever ervan was Fernand Vollemaere, maar reeds in december 1946 zou hij opgevolgd worden door A. Lambein. Vanaf 1947 kreeg het blad met moeilijkheden te kampen. Een conflict met de vakbonden leidde in augustus 1947 tot een voortijdig einde. Het blad werd opgenomen in *Het Kustblad*.

De Communistische Partij had tijdens en vlak na de oorlog heel wat aanzien verworven door haar optreden in het verzet. Er werd dan ook snel overgegaan tot de oprichting van een weekblad voor het gewest Oostende-Brugge. Aanvankelijk heette het weekblad *De Roode Kustwachter*, maar in 1945 werd het blad opgevolgd door *De Volksstem*.

In 1946 startte Henri Degrave⁴² met *De Kustbode*, een uitgesproken liberaal partijblad. Vanaf januari 1947 schreef liberaal minister Adolf Van Glabbeke elke week een hoofdartikel. *De Kustbode* ging vooral heftig te keer tegen de CVP en het klerikalisme.⁴³ Opmerkelijk is ook de verschijning van een aantal huis-aan-huisbladen vlak na de oorlog. Onder deze term vallen kranten, die meestal eenmaal per week, op een vaste dag verschijnen en die in een geografisch beperkt gebied gratis huis aan huis worden bezorgd.⁴⁴

Het *Algemeen Advertentieblad* was een van de eerste gratis verspreide bladen in de regio Oostende. Het bevatte – onder de titel *La Sirène* – een Franstalig gedeelte. Het verdween eind 1947.

Twee jaar later verscheen *De Beiaard van het kopersbelang*, een

42 Henri Degrave werd geboren in Chippenham bij Bath (Groot-Brittannië) op 9 maart 1915 en overleed te Oostende op 31 december 1992. Hij was gemeenteraadslid voor de liberale partij in Oostende tussen 1953 en 1976. Hij werkte ook als proeflezer bij *Het Laatste Nieuws* en *Het Brugs Handelsblad*. 'Gesprek met Henri Degrave: een vol en gevuld leven', in: *Tijdingen*, 1991, 5, p. 17-25.

43 'Het dossier van het Oostends bedrukt papier deel 7. De korte euforie na de bevrijding', in: *De Stoeten Ostendenoare*, III, december 1977, 4, p. 14-16.

44 C. VAN DER LINDEN en E. HOLLANDER, *Media in stad en streek*, 's Gravenhage, 1993, p. 31.

initiatief van de drukkerij van *Le Carillon*. Opvallend aan dit huis-aan-huisblad was het gebruik van het roze papier.

Nog te vermelden zijn de uitgaven van het advertentieblad *De Torre* door Gerard Cosaert en *De Handelscourant* door de NV Soficom. Deze initiatieven kenden weinig succes en na een tijdje werd afgestapt van het concept.

In 1955 kwam Pros Vandenberghe op de proppen met *Van De Week*. Dit was meteen het eerste huis-aan-huisblad dat wel succes kende aan de kust.⁴⁵

Ten slotte verschenen nog twee vak- en informatiebladen over de zeevaart en de visserij. Eind 1945 verscheen *Zeevisscherij* onder redactie en beheer van Raymond Huilmand. Er was een bijlage voor kinderen voorzien onder de benaming *Het Zwabbertje*. Het blad kreeg af te rekenen met concurrentie van *Het Nieuw Visscherijblad*. Het doel van *Het Nieuw Visscherijblad* was uitsluitend een vakblad te zijn, welke buiten en boven alle politieke aangelegenheden, alleen de algemeene vakbelangen van vischerij, vischhandel en de wetenschappen ermede verwant, zal behartigen⁴⁶.

Aanvankelijk stond het blad op naam van Henri Degrave en L. Godemont. Vanaf januari 1947 werd Simonna Bollinne⁴⁷, echtgenote van Pros Vandenberghe als uitgever vermeld. Het was dus een zet van de omstreden Vandenberghe om opnieuw een plaats in de perswereld in te nemen.

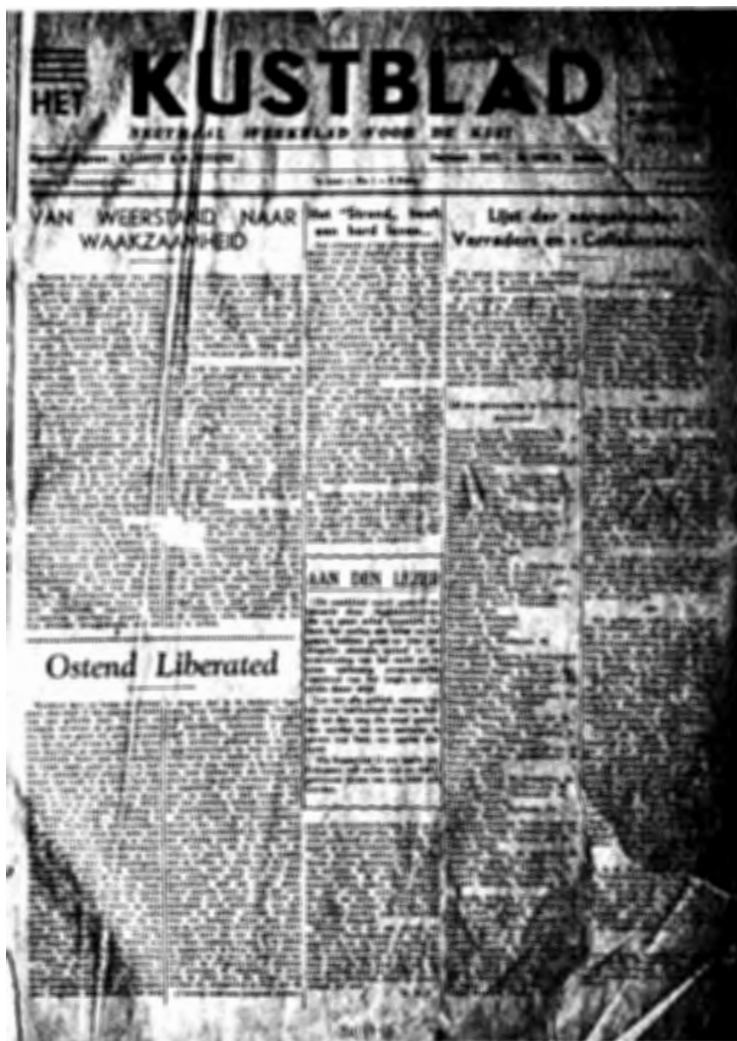
Strijd om de Oostendse lezer

Na de Tweede Wereldoorlog verdeelde de Koningskwestie de Belgische bevolking in twee kampen: de pro- en anti-leopoldisten. Deze tegenstelling weerspiegelde zich nog duidelijker in de geschreven pers. De kranten baseerden zich in hun stellingname op de standpunten van de partijen waar ze ideologisch bij aanleunden. Enerzijds was er de pro-leopoldistische katholieke pers, waartoe ook *De Zeewacht* behoorde. Deze groep kranten recht-

45 'Het dossier van het Oostends bedrukt papier deel 8. Alleen de sterksten (sluwsten) blijven over', in: *De Stoeten Ostendenoare*, III, januari 1978, 5, p. 24-25.

46 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, Het Nieuw Visscherijblad, 01.12.1945, p. 1.

47 Vandenberghe was op 17 september 1947 te Sint-Andries hertrouwd met Simonna Bolline. Zijn eerste huwelijk met Magdalena Willems was op 13 juli 1938 beëindigd.

vaardigde haar standpunt door het uitvoerig citeren van actoren uit de katholieke zuil die zich verzetten tegen de abdicatie van de vorst. Anderzijds was er de anti-leopoldistische pers die de socialistische oppositie vertegenwoordigde.⁴⁸ De socialistische pers die

48 G. CANINI, 'De Belgische dagbladpers, 1945-1950', in: E. WITTE, P. STOUTHUYSEN, e.a., *Tussen Restauratie en vernieuwing. Aspecten van de naoorlogse Belgische politiek*

vooral tijdens het interbellum een gouden periode kende, werd vanaf de jaren '60 geconfronteerd met dalende oplagecijfers. De socialistische kranten werden verweten te partijgebonden te zijn; ze hadden ook te weinig oog voor regionale informatie en boden te weinig ruimte voor de adverteerders.⁴⁹

Vanaf 1948 volgden Robert en Charles Elleboudt hun overleden vader Alphonse op als uitgevers van *De Zeewacht*. Robert en Charles slaagden er niet in hun vader in de gemeenteraad te vervangen en waren verplicht het politieke gebeuren van op de tweede rij te volgen.

Pros Vandenberghe, ook de 'zwarte paus van de kaai' genoemd, probeerde de monopoliepositie van *De Zeewacht* inzake de informatieweekbladpers te doorbreken met de oprichting van zijn *Het Nieuwsblad van de Kust*. Maar ook de huis-aan-huisbladen lieten zich gelden in de lokale perswereld.

Het Nieuwsblad van de Kust

In 1954 richtte Pros Vandenberghe *Het Nieuwsblad van de kust* op. Waar *De Zeewacht* zich opwierp als de stem van heel Oostende, staat *Het Nieuwsblad van de Kust* eerder bekend als spreekbuis van de liberale middenstand. Op politiek vlak was *Het Nieuwsblad van de Kust* echter in de eerste plaats de persoonlijke spreekbuis van Vandenberghe. Hij had een eigen visie op de politieke situatie en had zijn eigen politieke vrienden. Over CVP-volksvertegenwoordiger Dries Claeys en S.P.-schepen-senator Miroir verscheen nooit een kwaad woord. Claeys werd door de krant bestempeld als *een volksvertegenwoordiger die de levensbelangen van de zeevisserij begrijpt*. Vandenberghe mengde zich als liberaalgezinde ook in de problemen die de liberale partij kende en koos daarbij vaak de kant van de afgescheurde lijsten. In 1958 stelde hij zich overigens kandidaat op een dergelijke scheurlijst, namelijk de Verenigde Oostendse Belangen-V.O.B.

Ook bouwpromotor en kursaalconcessionaris Jean-Claude Van

(1944-1950), Brussel, 1989, p. 343-344.

49 E. DE BENS, 'De teloorgang van de socialistische dagbladpers in België', in: J. ART en L. FRANCOIS (red.), *Docendo Discimus. Liber amicorum Romain Van Eenoo*, Gent, 1999, p. 385-388.

Biervliet was een graag geziene gast in het blad. Van Biervliet liet regelmatig advertenties in de krant opnemen en Vandenberghe mocht heel wat drukwerk voor het casino leveren. Burgemeester Piers kon daarentegen zelden op genade rekenen. Vaak uitte hij in zijn blad persoonlijke verdachtmakingen en dit leidde tot een groot aantal processen wegens laster en eerroof. Vooral de syndicaten konden op weinig sympathie rekenen. In het visserijmilieu werd beweerd dat Vandenberghe zijn krant met geld van de Rederscentrale zou bekostigd hebben. Op levensbeschouwelijk vlak deed de krant zich eerder vrijzinnig voor; op sociaal vlak altijd reactionair. Volgens Vandenberghe hoorde de vrouw thuis aan de haard en over de werklozen vroeg hij zich af: *Waarom hun dopgeld niet met een Rolls-Royce naar hun buitenverblijf brengen?*⁵⁰.

De redactie van de krant was vooral het werk van John Hermans, die er zich full-time mee inliet.⁵¹ Een aantal medewerkers konden zich echter niet verzoenen met de houding van Vandenberghe en stapten over naar andere kranten. Dit was het geval voor onder meer Willy Helsmoortel die de stap naar concurrent *De Zeewacht* zette en Norbert Haeck, die met een eigen blad begon. De oplage van *Het Nieuwsblad van de Kust* bedroeg in het begin van de jaren '70 13.000 exemplaren; *De Zeewacht* verkocht op dat ogenblik 22.000 kranten.⁵²

De Zeewacht

Aan het eind van de jaren '50 en begin van de jaren '60 kende de krant een grote bloei. In 1956 werd overgegaan tot de aankoop van een rotatiepers, die toeliet om 24 bladzijden in dubbele productie te fabriceren.⁵³ In 1958 overleed Robert en het was Jacques Elleboudt die zijn taak als directeur-uitgever verderzette.⁵⁴ Jacques werd bijgestaan door zijn broer Jean Elleboudt en José

50 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, Nieuwsblad van de Kust, 12.02.1976.

51 G. ROGIERS, *Lokale nieuwsvoorziening voor Oostende, complementair aan de grote media. Een vergelijking tussen de perioden '76-'77 en '82-'83*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, RUGent, 1984, p. 52.

52 S. DESEURE, *De krant van West-Vlaanderen: een vergelijkende analyse van de verschillende regionale titels*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, RUGent, 1998, p. 52.

53 B. VEREENOOGE, *De Zeewacht door zijn lezers gezien*, De Haan, 1978, p. 34.

54 E. VAN HAVERBEKE, *De geschiedenis van de familie Elleboudt*, p. 88.

Preis 2 Francs

VOOR ALLEN

DE ZWARTE HAND grijpt eens te meer naar de macht

LAND en volk sliepsterken onder de hand gewerkt en op hetzige wijzen de machts van arbeiders, bedieners, groepsvertegenwoordigers en andere belangrijke functies aangepast en vermindert.

Ziedaar een paar graven uit het rampzalige helms van twee maanden katholieke en liberale regering. Maar de meeste en politieke ontbinding van België, als gevolg van het loononderzoek dat door de katholieken werd in door de liberalen gesticht werd, is zeer erger. Slecht was het land en dicht bij de burgerregering en bij de werkdag. De liberalen moesten wel afstichtend geweest zijn, om de sociaaldemocratische beweging mogelijk gemaakt te hebben.

Erzandels verhoort ons van vorder in de poel van de ziele en der miserie. Men vraagt zich wonderlijk af waarom te te twee verzoeningsheft van vrede gedaan en het volk van te stelden voor democratie, volksovername en loon het factum.

De Volksovername is de 5. DE LIEUWEN BEHEERDE VAN ONZE VOLKE. KOPPELDEUT VAN ONZE VOLKE. HET HET PIEL VAN 1938. Het kapitalisme herleidt zich in de 1938. Het kapitalisme is hier uitverwag gewend, in de 1938. Het kapitalisme is hier uitverwag gewend, in de 1938. Het kapitalisme is hier uitverwag gewend, in de 1938.

Het socialisme bleef de enige macht te België te zijn onder de ziele. Het socialisme bleef de enige macht te België te zijn onder de ziele. Het socialisme bleef de enige macht te België te zijn onder de ziele.

Het socialisme bleef de enige macht te België te zijn onder de ziele. Het socialisme bleef de enige macht te België te zijn onder de ziele. Het socialisme bleef de enige macht te België te zijn onder de ziele.

**SOCIALISME
bolwerk van de volksovername**

**TEGEN DE ZWARTE HAND
DER CLERICALE DICTAATUR
STEMT "1"**

Het socialisme bleef de enige macht te België te zijn onder de ziele. Het socialisme bleef de enige macht te België te zijn onder de ziele. Het socialisme bleef de enige macht te België te zijn onder de ziele.

TU. OULENSPIEGEL...

Alle artikelen in dit tijdschrift worden uitgegeven door de uitgeverij 'Voor Allen' te Brussel.

Volk van Vlaanderen!

**DE C.A.P. BEDELT
OM DE MEERDERHEID TENENDE**

* uw levensstandaard eerder naar beneden te drukken:

* uw vrijheden te vernietigen en
* de macht naar de geldstuk voor lang te vestigen.

Titelblad van het socialistische Voor Allen, 4 december 1960.

(Joe) Nissen, die als financieel, fiscaal en boekhoudkundig expert een leemte in de bedrijfsorganisatie van het bedrijf opvolde.⁵⁵ Aan de krant zelf werkten 65 personen mee. Eduard Lauwers was verantwoordelijk voor de stadsactualiteit, het toerisme en de lo-

55 B. VEREENOOOGHE, *De Zeewacht*, p. 34.

kale politiek; Ray Huilmand (Jo Deensen) verzorgde de cinema-, kunst- en ontspanningsrubriek, aangevuld met buitenlandse en nationale politiek; Gerard Geuskens had de sportrubriek in handen en Jean-Marie Pyllyser was verantwoordelijk voor de editie van de Westkust.⁵⁶

De krant had vooral omwille van haar lokale sportberichtgeving een reputatie opgebouwd en profileerde zich in deze periode als *financieel autonoom, politiek onafhankelijk*⁵⁷ en als spreekbuis van 'vrije burgers'. Inderdaad, de krant wilde zich 'onafhankelijk' opstellen: *Neutraal is een lelijk woord voor een blad: het betekent 'zonder eigen standpunt', dus zonder ruggegraat en fluitend naar-gelang de wind waait. Zo'n betiteling zouden we een belediging vinden. We zijn echter wel 'onafhankelijk' en daar gaan we biezonder prat op.* Wat onder 'onafhankelijk' verstaan werd, werd door de krant duidelijk gedefinieerd: *dat wil zeggen dat we elke mening respecteren en in niemands dienst staan, dat de waarheid de waarheid blijft eender aan welke kant zij staat en dat wij in elk geval weigeren een 'spreekbuis' te zijn*⁵⁸.

Gemiddeld telde *De Zeewacht* 22 bladzijden, bestaande uit plaatselijk nieuws, sport, reclame, visserij en scheepvaart, praktische aankondigingen (radio, t.v., enz.) en binnen- en buitenlandse politiek. Opvallend is de grote rol van sensatie in het weekblad: moorden, overvallen, ongelukken en dergelijke meer kwamen veelvuldig aan bod. Dit alles werd met veel foto's aangevuld. De krant voerde promotie voor het toerisme, maar volgde ook het gebrek aan werk in eigen streek op de voet. Bedrijven werden steeds beschreven in termen van publiciteitsreportages. Weinig kritiek werd ook geuit aan het adres van de 'arm der wet' (politie, rijks-wacht, gerecht, enz.)

In het begin van de jaren '60 had *De Zeewacht* een oplage van 18.000 exemplaren. In de tweede helft van de jaren '60 steeg dit getal tot 22.000 exemplaren. Vanaf 1973 tot de overname door Roularta bleef dit cijfer stabiel op 32.500 exemplaren.⁵⁹

56 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, De Zeewacht, 21.12.1962, p. V.

57 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, De Zeewacht, 25.05.1962, p. 27.

58 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, De Zeewacht, 03.09.1965, p. 8.

59 S. DESEURE, *De krant van West-Vlaanderen*, p. 52.

Dat het tussen de familie Elleboudt en Pros Vandenberghe niet altijd koek en ei was, mag ons niet verwonderen. *De Zeewacht* noemde Vandenberghe zelfs een *Oostendse folkloristische figuur en een briesende tafelklopper*.

Er verschenen ondertussen wel drie edities van *De Zeewacht*: Oostende-Middenkust, de Gids van de Westhoek en het Landelijk Nieuws. In 1967 verscheen een vierde editie, gericht op de Oostkust. Om alles te verduidelijken deelde de krant deze boodschap mee: *Lezers tussen Raversijde en De Haan vragen de editie van de Middenkust, lezers van Middelkerke tot De Panne vragen de editie van de Westkust, lezers van Wenduine tot Knokke vragen de editie van de Oostkust en lezers uit de landelijke gemeenten tussen Oostende en Torhout vragen de Landelijke editie*⁶⁰. De editie van de Oostkust kon de lezer echter niet bekoren en werd in alle stilte afgevoerd.

De huis-aan-huisbladen

We wezen er reeds hoger op dat het klimaat kort na de oorlog voor de uitgave van huis-aan-huis advertentiebladen niet optimaal was. Met de toename van de welvaart, groeide de vraag naar verhoging van de koopkracht. In dit opzicht konden de huis-aan-huisbladen wel een vooraanstaande rol spelen. Hoewel aanvankelijk bedoeld als advertentiemedium, is het huis-aan-huisblad veelal uitgegroeid boven de status van het gratis verspreide reclamedrukwerk. Huis-aan-huisbladen bevatten een aantal redactionele pagina's en de inhoud ervan is meestal gericht op het kleine lokale en bovenlokale nieuws.⁶¹

Een van de belangrijkste bladen is *Tips*. Norbert Haeck⁶² die eerder *Het Nieuwsblad van de Kust* had verlaten, stichtte dit advertentieblad op 8 juli 1965. Aanvankelijk nog gedrukt op de persen van Unitas, kende het blad gaandeweg steeds meer succes. Dit was

60 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *De Zeewacht*, 01.12.1967, p. 1.

61 C. VAN DER LINDEN en E. HOLLANDER., *Media in stad en streek*, p. 31.

62 Norbert Haeck (Bredene, 14 september 1940) was de uitgever van het advertentieblad *Tips*. Daarnaast is hij ook bekend als inrichter van jaarbeurzen en als afgevaardigd beheerder van de NV Oostendse Hallen. R. DECAN, *Wie is wie in Vlaanderen, 1985-1989. Biografische Encyclopedie*, Brussel, 1989, p. 587.

vooral te danken aan de agressief-zakelijke aanpak van Haeck. *De Zeewacht* aanzag dit gebeuren met lede ogen en richtte aan het eind van de jaren '70 een eigen advertentieblad op, *De Boei*. Maar na een viertal weken was alle lucht uit die *Boei*, het ding zank en stierf in alle stilte een roemloze dood⁶³. Volgens *De Zeewacht* was het doel van Haeck om de krant in diskrediet te brengen met *primaire belachelijke en vaak kinderachtige argumenten*⁶⁴.

Oostende is ook een aantal huis-aan-huisbladen rijk die afkomstig zijn van grote persconcerns. De *E3 Gazet van Groot-Oostende*, opgericht in 1970, was een schakel in de keten van de *E3-advertentieweekbladen*, een initiatief van de Roeselaarse uitgeverij Roularta. Het kende geen echte doorbraak door de sterke positie van het blad van Haeck.

Meer succes had *De Streekkrant*, een andere uitgave van Roularta. Het blad, verschenen in 1971, had ook af te rekenen met de sterke positie van *Tips* maar kon in de loop van de jaren '70 een vaste stek opeisen.

Moeilijkheden in de lokale weekbladpers

Na de dood van Charles Elleboudt in december 1968 werd *De Zeewacht* verder uitgegeven door Jacques en Jean Elleboudt. Ondanks de gouden jaren '60 kwam het blad in moeilijkheden wegens de noodzakelijke kapitaalintensieve investeringen om de technologische evolutie van het drukkersbedrijf te kunnen volgen. Om een stevigere positie te verwerven op de reclamemarkt werd in 1971 besloten om samen met *Het Brugsch Handelsblad*, *Het Kortrijks Handelsblad* en *Het Wekelijks Nieuws*, de groep 4West op te richten. Het doel hiervan was (...) om voortaan onder één vlag een doeltreffend publiciteitsmedium ter beschikking te stellen van de nationale adverteerders uit het land. De groep trad bijgevolg op als één reamedrager voor geheel West-Vlaanderen.⁶⁵

Vanaf 1970 was de papierprijs de hoogte ingedreven en dit had zijn gevolgen voor de prijs van de kranten. De *Zeewacht* zag zich

63 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *Tips*, 22.12.1977.

64 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *De Zeewacht*, 17.03.1978, p. 4.

65 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *De Zeewacht*, 19.03.1971, p. 1.

genoodzaakt de prijzen aan te passen en wees de lezer op de schulden: (...) *er is de inflatie, die sneller dan ooit tevoren de loonkosten omhoog joeg. Ook – en vooral – de papierprijs, die, na een lichte stijging in 1973, nu met nieuwjaar '74 zo maar tussen de 20 à 25 % zal stijgen. Voeg daar bij de tariefverhogingen van post, telegraaf en telefoon. Ook deze van de benzine, wat maakt dat een aanpassing van de prijs der weekbladen onafwendbaar is*⁶⁶. Ray Huilmand was ondertussen aangesteld als de nieuwe hoofdredacteur en opvolger van Eduard Lauwers. Huilmand maakte meteen zijn doelstelling bekend: *We willen vooral een zo volledig mogelijk informatie-weekblad zijn. Daarom benevens de reportages en gespecialiseerde rubrieken ook meer aandacht voor het randnieuws, dat de doorsnee-informatie aanvult en kleur geeft. We willen ook streven naar meer lezerscomfort: vaste rubrieken op vaste plaatsen die gemakkelijk terug te vinden zijn*⁶⁷.

De Zeewacht was vooral verbolgen over de overheidssteun die enkel geldig was voor de Belgische dagbladpers. De krant kon zich verzoenen met een onrechtstreekse overheidshulp die voor iedereen zou gelden in verhouding tot de belangrijkheid en economische bedrijvigheid⁶⁸, maar toen bleek dat de overheid niet zou toegeven nam de krant een hardere positie in. Ook het feit dat de informatieweekbladpers over het hoofd werd gezien, zette heel wat kwaad bloed: *Opinieweekbladen zijn de informatiebladen die verschijnen in gewesten waar, om economische redenen nooit een dagblad van de grond kon komen. Naar vorm en inhoud zijn ze precies hetzelfde als de dagbladen met als enig verschil dat zij niet dagelijks verschijnen. (...) Het zijn diezelfde sterk gekoncentreerde persbedrijven die thans de zuignappen uitsteken naar de provinciale informatieweekbladen. (...) Aan deze misgroeiing helpt de staat nu mee door steun te geven aan deze Brusselse, Antwerpse en Gentse persbedrijven. Zo wordt de staat medeplchtig aan de moord op de informatieweekbladen die nochtans even uitgesproken opinievormers zijn als de dagbladen*⁶⁹.

66 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, De Zeewacht, 23.11.1973, p. 1.

67 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, De Zeewacht, 02.06.1972, p. 3.

68 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, De Zeewacht, 03.01.1975, p. 3.

69 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, De Zeewacht, 28.07.1978, p. 2.

Ondertussen waren opnieuw enkele lokale krantjes verschenen die de positie van *De Zeewacht* in gevaar brachten. In maart 1974 startte De Regionale Pers v.z.w. met het maandblad *Tijdingen*. Aanvankelijk was het louter bedoeld als berichtenblad over activiteiten in het 'Ontmoetings- en Welzijnscentrum', later werd meer en meer commentaar op het Oostendse gebeuren ingelast. Vanaf 1978 werd overgeschakeld op een weekbladformule.

In augustus 1975 verscheen het eerste nummer van *De Stoeten Ostendenoare*, een maandblad opgericht vanuit verschillende plaatselijke actiegroepen die nood hadden aan een medium. Een groot aandeel binnen het maandblad was weggelegd voor de werkgroep die ageerde tegen de verlenging van de Oostendse luchthaven. Het woord 'stoet' is afkomstig uit het dialect en heeft een dubbele betekenis, namelijk durvend én lastig.⁷⁰

Niet alleen *De Zeewacht* had het moeilijk. Steeds meer kranten met financiële problemen werden opgeslorpt door grote persbedrijven of gingen samenwerken met andere lokale bladen. *De Zeewacht* had met *4West* in 1971 de trend gezet. In 1976 werd het Franstalige *Le Courrier du Littoral* samengevoegd met *Le Courrier de Gand* en *Le Courrier de Bruges*. De kranten werden gedrukt bij de uitgeverij Erel. Toen de uitgeverij in 1994 met moeilijkheden te kampen had, werd besloten de publicaties te stoppen waardoor *Le Courrier du Littoral* verdween.⁷¹

In 1977 richtten de Oostendse beroepsjournalisten de 'Oostendse Journalistenbond' op. Deze organisatie profileerde zich als een orgaan waarlangs de beroepsjournalisten, die in de stad werkten, dienden gecontacteerd te worden.⁷²

In 1978 meldde *De Stoeten Ostendenoare* dat na contacten met *De Lastige Bruggeling*, *De Wakkere Veurnenaar* en *De Kortrijkse Zuidwester* overgegaan werd tot een fusie tussen de vier stadskranten. Het doel was een West-Vlaams dagblad uit te geven onder de naam *De Lastige Stoeten*.⁷³

70 G. ROGIERS, *Lokale nieuwsvoorziening voor Oostende*, p. 63.

71 '(Uitgeverij) Erel: verdwijnt de Courrier?', in: *Tijdingen*, XXI, februari 1994, 8, p. 26.

72 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *De Zeewacht*, 14.01.1977, p. 1.

73 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *De Stoeten Ostendenoare*, VII, maart-april 1978, 3, p. 11.

En dan plots, als een donderslag bij heldere hemel, meldde *De Zeewacht* in november 1979: *De Zeewacht per 1 januari: Nieuwe wind in de zeilen*. Na contacten met Roularta werd besloten om vanaf 1 januari 1980 de krant bij deze groep onder te brengen. De oorzaak was ongetwijfeld de financiële problemen, maar de krant drukte het anders uit: *Met ingang van 1 januari e.k. zou onze krant immers aansluiten bij het persconcern Roularta, uitgeefster van Knack, Trends, Family, de E-3 kranten, de Weekbode, e.a. Deze beslissing zou worden genomen omdat rationalisatie en herstructurering enerzijds en het aanleunen bij een machtige groep (met een zakencijfer in 1979 van meer dan een miljard) anderzijds, grotere middelen zou ter beschikking stellen om nieuwe expansieprojecten te verwezenlijken. (...) Vast staat dat de algemene lijn van het blad zou behouden blijven en dat de krant als verkocht weekblad zou worden uitgegeven onder leiding van de h. Jacques Elleboudt, verantwoordelijk uitgever, tevens de kleinzoon van Alfons Elleboudt, die in 1894 *De Zeewacht* stichtte⁷⁴.*

Een jaar later werd ook *Het Nieuwsblad van de Kust* door Roularta overgenomen. Ironisch genoeg werd het blad volledig in *De Zeewacht* geïntegreerd. De twee rivalen werden versmolten tot één uitgave. Als redenen voor de verkoop van zijn krant gaf Vandenberghé aan dat hijzelf de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt en geen opvolgers had, maar ook de financiële problemen en dalende publiciteitsinkomsten speelden een rol.⁷⁵ Andere bronnen beweren dat *Het Nieuwsblad van de Kust* werd opgekocht om mogelijke concurrenten voor te zijn.⁷⁶ Wat er ook van zij, Vandenberghé behield de drukkerij aan de Hendrik Baelskaai, maar overleed in december 1984. Het was zijn dochter Martine die de drukkerij-uitgeverij *Nieuwsblad van de Kust* verderzette, tot het bedrijf op 30 december 1996 failliet werd verklaard.⁷⁷

74 OOSTENDE, *Bibliotheek Kris Lambert*, *De Zeewacht*, 23.11.1979, p. 1.

75 G. ROGIERS, *Lokale nieuwsvoorziening voor Oostende*, p. 52.

76 P. BAERT, *De Roularta-groep*. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, RUGent, 1982, p. 53.

77 'Drukkerij Vandenberghé (bekend als 'Drukkerij Nieuwsblad van de Kust' en opgericht in 1938) legt de boeken neer op 30 december 1996', in: *Het Visserijblad*, LXIV, 1996, 2, p. 26.

Een nieuw tijdperk: Roularta

Vanaf 1 januari 1980 ressorteerde *De Zeewacht* dus onder de Roularta-groep. De historie van de groep is een echt succesverhaal. Het bedrijf kon zich in een korte tijdspanne een monopoliepositie verwerven in de informatieve weekbladpers in België. Willy De Nolf had in 1954 een eigen drukkerij-uitgeverij opgericht onder de naam N.V. De PubligrAAF, die na enkele maanden werd omgevormd in N.V. Roularta. De Nolf was tevens uitgever van *De Roeselaarse Weekbode*, die een echte successtory zou worden. Reeds in 1956 was *De Roeselaarse Weekbode* uitgegroeid tot buiten de stadsgrenzen en werd de naam gewijzigd in *De Weekbode*. Onder leiding van De Nolf werden een hele reeks andere krantentitels in *De Weekbode* opgeslorpt. In 1957 werd *De Mandelpost* overgenomen, een 'onafhankelijk en volks' weekblad met veel aandacht voor sport. In 1960 volgde *D'Oude Thouroutenaar*, een neutraal informatieblad met liberale sympathieën en in 1968 werd *Burgerwelzijn* overgenomen.

In 1964 trad het bedrijf voor de eerste maal buiten de eigen provinciegrenzen met de oprichting van *Advertentie Groot-Antwerpen*. Begin 1965 volgde een editie voor de streek rond Gent. Luc De Nolf, een jongere broer van Willy, had de leiding van dit blad in handen.⁷⁸

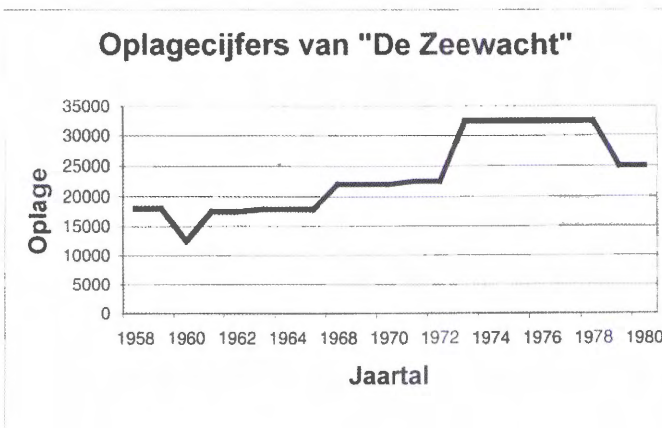
Tussen 1965 en 1971 werd overgegaan tot de uitbouw van een groep huis-aan-huisbladen onder de titel *E3-groep*. Later volgde de uitgave van *De Streekkrant*. Met de overname van *Het Ypersch Nieuws* in 1971 boekte Roularta een nieuwe overwinning; nog in datzelfde jaar werd *Knack* gelanceerd. *Knack* werd meteen het boegbeeld van Roularta en slaagde erin alle andere informatie-weekbladen in Vlaanderen (*De Vlaamse Elsevier*, *Spectator*, enz.) weg te concurreren.⁷⁹

Eind 1979 werd *De Zeewacht* overgenomen. Het blad behield een eigen redactielokaal in Oostende en hoofdredacteur Jo Deensen werd adjunct van de nieuwe hoofdredacteur Emiel Ramoudt. Als

78 P. BAERT, *De Roularta-groep*, p. 39-47.

79 E. DEBENS en K. RAEYMAECKERS, *Regionale media in Vlaanderen. Een doorlichting*, Gent, 1998, p. 14-15.

laatste in de rij werd *Het Brugsch Handelsblad* opgekocht. Alle regionale weekbladen van Roularta verschijnen vandaag onder de benaming *De Krant van West-Vlaanderen*. De redactionele lijn van *De Krant van West-Vlaanderen* wordt bepaald door drie dimensies: het lokale, het menselijke en het katholieke aspect. In *De Krant van West-Vlaanderen* primeert het lokale nieuws, vooral het West-Vlaamse. In tegenstelling tot vele dagbladen wordt gezocht naar de menselijke kant van een gebeurtenis, maar er wordt ook aandacht besteed aan het commerciële aspect; een krant moet lezers aantrekken, vandaar ook de aandacht voor sensatie. *De Krant van West-Vlaanderen* is katholiek geïnspireerd, maar probeert een objectieve koers te varen en open te staan voor alle meningen. De inkomsten van *De Zeewacht* werden aan het eind van de jaren '80 voor meer dan de helft gehaald uit de reclame. Vooral de categorieën interieur (huisraad, meubelen, enz.), horeca en vervoer waren populair bij de adverteerders.⁸⁰ Communicatiespecialist Els De Bens wees erop dat bij een gezonde financiële situatie de inkomsten uit verkoop ongeveer gelijk zijn aan de inkomsten uit de reclame. Wanneer de reclame-inkomsten onder de 30 % zakken, komt een krant in moeilijkheden.⁸¹ Ondanks het feit dat *De Zeewacht*

80 S. DESEURE, *De krant van West-Vlaanderen*, p. 46-70.

81 E. DE BENS, *De pers in België*, p. 131.

werd opgenomen binnen *De Krant van West-Vlaanderen* bleef de krant aan het eind van de jaren '80 kampen met een negatieve balans.